

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

21 décembre 2012

NOTE DE POLITIQUE GÉNÉRALE (*)

Pensions

Documents précédents:

Doc 53 **2586/ (2012/2013):**

001: Liste des notes de politique générale.

002 à 018: Notes de politique générale.

(*) Conformément à l'article 111 du Règlement.

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

21 december 2012

ALGEMENE BELEIDSNOTA (*)

Pensioenen

Voorgaande documenten:

Doc 53 **2586/ (2012/2013):**

001: Lijst van beleidsnota's.

002 tot 018: Beleidsnota's.

(*) Overeenkomstig artikel 111 van het Reglement.

N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie		
PS	:	Parti Socialiste		
MR	:	Mouvement Réformateur		
CD&V	:	Christen-Democratisch en Vlaams		
sp.a	:	socialistische partij anders		
Ecolo-Groen	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen		
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten		
VB	:	Vlaams Belang		
cdH	:	centre démocrate Humaniste		
FDF	:	Fédéralistes Démocrates Francophones		
LDD	:	Lijst Dedecker		
MLD	:	Mouvement pour la Liberté et la Démocratie		

<i>Abréviations dans la numérotation des publications:</i>		<i>Afkortingen bij de nummering van de publicaties:</i>	
DOC 53 0000/000:	Document parlementaire de la 53 ^e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif	DOC 53 0000/000:	Parlementair document van de 53 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA:	Questions et Réponses écrites	QRVA:	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV:	Version Provisoire du Compte Rendu intégral (couverture verte)	CRIV:	Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)
CRABV:	Compte Rendu Analytique (couverture bleue)	CRABV:	Beknopt Verslag (blauwe kaft)
CRIV:	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes) (PLEN: couverture blanche; COM: couverture saumon)	CRIV:	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen) (PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)
PLEN:	Séance plénière	PLEN:	Plenum
COM:	Réunion de commission	COM:	Commissievergadering
MOT:	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)	MOT:	Moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)

<i>Publications officielles éditées par la Chambre des représentants</i>	<i>Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers</i>
<i>Commandes:</i> Place de la Nation 2 1008 Bruxelles Tél. : 02/ 549 81 60 Fax : 02/549 82 74 www.lachambre.be e-mail : publications@lachambre.be	<i>Bestellingen:</i> Natieplein 2 1008 Brussel Tel. : 02/ 549 81 60 Fax : 02/549 82 74 www.dekamer.be e-mail : publicaties@dekamer.be

1. Défis de la politique en matière de pensions en Belgique

La politique belge en matière de pensions est confrontée à deux défis majeurs: la viabilité sociale et la viabilité financière des pensions.

1.1. Viabilité sociale des pensions

Les pensions sont socialement viables lorsque le système des pensions atteint ses objectifs sociaux. Les pensions belges ont pour vocation de prémunir contre le risque social de perte de revenus à cause de la vieillesse et cette protection doit être adéquate. C'est le cas lorsque les pensions mettent les pensionnés à l'abri du risque de pauvreté et leur permettent de conserver le niveau de vie dont ils bénéficiaient lorsqu'ils travaillaient.

1.1.1. Lutte contre la pauvreté

En matière de lutte contre la pauvreté, la Belgique a nettement progressé ces dernières années mais des améliorations sont encore possibles.

Selon les chiffres de l'enquête européenne EU-SILC (*European Union — Statistics on Income and Living Conditions*) 2010 (revenu 2009), le risque de pauvreté était de 14,6 % pour la population belge totale en 2009 et de 19,4 % chez les plus de 65 ans. La Belgique enregistre à cet égard un moins bon score que ses voisins. En Allemagne, le risque de pauvreté se chiffrait à 14,1 % chez les plus de 65 ans en 2009, en France à 8,4 % et aux Pays-Bas à 5,7 % seulement.

La bonne nouvelle, c'est que les indicateurs de pauvreté évoluent dans la bonne direction depuis la moitié de la décennie passée. En 2005, le risque de pauvreté chez les plus de 65 ans était encore de 23,2 %. L'amélioration substantielle notée entre 2005 et 2009 s'explique principalement par la politique menée par les gouvernements précédents qui ont instauré la Garantie de Revenus aux Personnes âgées (GRAPA) en 2001, par l'augmentation considérable de la GRAPA de près de 14 % en 2006, par l'instauration d'une liaison au bien-être des pensions à partir de 2007 et de la GRAPA à partir de 2009, et enfin par la hausse progressive des pensions minimum.

En outre, le risque de pauvreté diminue sensiblement chez les Belges de plus de 65 ans si l'on tient compte de la possession d'une habitation et des subsides locatifs, ce que l'on appelle le "loyer imputé". Le Comité d'étude

1. De uitdagingen voor het pensioenbeleid in België

Het Belgische pensioenbeleid wordt geconfronteerd met twee grote uitdagingen. Aan de ene kant is er de vraag naar de sociale houdbaarheid van de pensioenen. Aan de andere kant is er de vraag naar de financiële houdbaarheid ervan.

1.1. Sociale houdbaarheid van de pensioenen

Pensioenen zijn sociaal houdbaar wanneer het pensioensysteem zijn sociale doelstellingen realiseert. De Belgische pensioenen beogen bescherming te bieden tegen het sociale risico van inkomensverlies omwille van ouderdom. Zulke bescherming moet adequaat zijn. Dit is het geval wanneer de pensioenen voorkomen dat gepensioneerden blootgesteld worden aan een armoederisico en de gepensioneerden toelaten om de levensstandaard die zij genoten toen ze nog werkten in stand te houden.

1.1.1. Armoedebestrijding

Op het vlak van de armoedebestrijding is de voorbije jaren duidelijk vooruitgang geboekt, maar er is nog ruimte voor verbetering.

Volgens de cijfers uit de Europese enquête EU-SILC (*European Union — Statistics on Income and Living Conditions*) 2010 (inkomen 2009) was het armoederisico voor de totale Belgische bevolking in 2009 14,6 %. Voor 65-plussers bedroeg het 19,4 %. België doet het op dit vlak minder goed dan zijn buurlanden. In Duitsland bedroeg het armoederisico bij 65-plussers in 2009 14,1 %, in Frankrijk 8,4 % en in Nederland slechts 5,7 %.

Het goede nieuws is dat de armoede-indicatoren sinds het midden van het vorige decennium in positieve richting evolueren. In 2005 bedroeg het armoederisico voor 65-plussers nog 23,2 %. De substantiële vooruitgang tussen 2005 en 2009 wordt grotendeels verklaard door het beleid van de vorige regeringen die zorgden voor de invoering van de Inkomensgarantie voor Ouderen (IGO) in 2001, de substantiële verhoging van de IGO met bijna 14 % in 2006, de introductie van een gedeeltelijke welvaartsvastheid van de pensioenen vanaf 2007 en van de IGO vanaf 2009 en de geleidelijke verhoging van de minimumpensioenen.

Bovendien daalt het armoederisico bij Belgische 65-plussers aanzienlijk indien men rekening houdt met huisbezit en huursubsidies, de zogenaamde "geïmputeerde huur". De Studiecommissie voor de vergrijzing

sur le vieillissement a calculé dans son rapport annuel 2011, à l'aide des données EU-SILC 2009 (revenu 2008), que si l'on tient compte du "loyer imputé", le risque de pauvreté a reculé chez les plus de 65 ans pour passer de 21,6 % à 11,8 % en 2008.

Il apparaît que le risque de pauvreté dans la population âgée de plus de 65 ans se concentre essentiellement sur plusieurs groupes: les femmes, les isolés, les bénéficiaires de pensions anciennes et les pensionnés non propriétaires de leur habitation.

1.1.2. Garantie du niveau de vie

Pour savoir dans quelle mesure les pensions belges garantissent le maintien du niveau de vie, il convient d'examiner ce que l'on appelle les ratios de remplacement bruts et nets, c'est-à-dire le rapport entre le montant de la pension et le dernier revenu du travail, respectivement avant et après déduction des impôts sur les revenus éventuellement dus.

L'étude "Pensions at a Glance 2011" de l'OCDE montre que le ratio de remplacement brut du revenu moyen en Belgique s'élevait en 2009 à 42 % et le ratio de remplacement net à 66 %. Pour les faibles revenus — les personnes qui gagnent la moitié d'un revenu moyen — le ratio de remplacement brut était de 60,1 % et le ratio de remplacement net de 81,8 %. Pour un haut revenu — les personnes qui gagnent le double du revenu moyen — le ratio de remplacement brut était de 24 % et le ratio de remplacement net de 41 %. Plus le revenu d'un Belge est élevé, plus le ratio de remplacement tant brut que net est bas.

Là aussi, en comparaison avec les pays voisins, nous pouvons mieux faire. Dans ce domaine, la Belgique enregistre toutefois un résultat moins médiocre qu'en ce qui concerne le risque de pauvreté. En Allemagne, le ratio de remplacement brut atteignait 43 % en 2009 pour une personne à revenu moyen et le ratio de remplacement net 62 %, selon cette même étude de l'OCDE. Pour une personne à bas revenu, ces pourcentages atteignaient 43 % et 59 %, pour les revenus élevés à 32 % et à 44 %. En France, le ratio de remplacement brut s'élevait pour les revenus moyens à 53 % en 2009 et le ratio de remplacement net à 65 %. Pour les bas revenus, ces taux étaient respectivement de 62 % et 76 %, pour les hauts revenus de 46 % et 58 %. Aux Pays-Bas enfin, le ratio de remplacement brut se chiffrait en 2009 à 89 % pour les personnes à moyens revenus et le ratio de remplacement net à 106 %. Pour les bas revenus, ces taux se portaient respectivement à 93 % et 105 %, et pour les hauts revenus à 86 % et 96 %.

heeft in zijn "Jaarlijks verslag" voor 2011 aan de hand EU-SILC 2009 gegevens (inkomen 2008) berekend dat, indien men rekening houdt met de "geïmputeerde huur", het armoederisico bij 65-plussers in 2008 daalt van 21,6 % naar 11,8 %.

Het armoederisico bij 65-plussers blijkt zich voornamelijk te concentreren bij een aantal groepen: vrouwen, alleenstaanden, ontvangers van oude pensioenen en gepensioneerden die geen huis bezitten.

1.1.2. Garantie van levensstandaard

Om zicht te krijgen op hoe de Belgische pensioenen het doen op het vlak van de garantie van de levensstandaard moet er gekeken worden naar de zogenaamde bruto en netto vervangingsratio's. Dit is de verhouding tussen het pensioeninkomen en het laatst verdiende arbeidsinkomen, respectievelijk vóór en na aftrek van eventueel verschuldigde inkomstenbelastingen.

Uit de studie "Pensions at a Glance 2011" van de OESO blijkt dat de bruto vervangingsratio van de mediane Belgische verdiener in 2009 42 % bedroeg en de netto vervangingsratio 66 %. Voor een laagverdiener — iemand met een inkomen van de helft van de mediane verdiener — bedroeg de bruto vervangingsratio 60,1 % en de netto vervangingsratio 81,8 %. Voor een hoogverdiener — iemand met een inkomen van het dubbel van de mediane verdiener — bedroeg de bruto vervangingsratio 24 % en de netto vervangingsratio 41 %. Hoe hoger het inkomen van een Belg is, hoe lager zowel de bruto als de netto vervangingsratio.

Ook hier is er in vergelijking met de buurlanden ruimte voor verbetering. België scoort op dit vlak echter wel minder uitgesproken zwakker dan op het vlak van het armoederisico. Zo bedroeg de bruto vervangingsratio, volgens dezelfde OESO-studie, voor de mediane verdiener in Duitsland in 2009 43 % en de netto vervangingsratio 62 %. Voor een laagverdiener was dat respectievelijk 43 % en 59 %, voor een hoogverdiener 32 % en 44 %. In Frankrijk bedroeg in 2009 de bruto vervangingsratio voor de mediane verdiener 53 % en de netto vervangingsratio 65 %. Voor een laagverdiener was dat respectievelijk 62 % en 76 %, voor een hoogverdiener 46 % en 58 %. In Nederland tenslotte bedroeg in 2009 de bruto vervangingsratio voor de mediane verdiener 89 % en de netto vervangingsratio 106 %. Voor een laagverdiener was dat respectievelijk 93 % en 105 %, voor een hoogverdiener 86 % en 96 %.

Nous pouvons donc conclure que la Belgique, en comparaison avec la plupart des pays voisins, enregistre un meilleur score en ce qui concerne le ratio de remplacement des bas revenus mais que le ratio de remplacement des hauts revenus est moins élevé chez nous que dans les pays voisins.

1.2. *Viabilité financière des pensions*

Les pensions socialement viables doivent aussi être financièrement viables. Le phénomène du vieillissement grandissant de la population génère une augmentation des coûts de pension.

Les principales composantes du défi financier sont à nouveau résumées dans les lignes qui suivent.

1.2.1. *Le vieillissement*

L'évolution démographique en Belgique se caractérisera au cours des cinquante prochaines années par un vieillissement grandissant de la population. Selon les "Perspectives de population 2011-2060" publiées par le Bureau fédéral du Plan en juin 2012, le nombre des plus de 65 ans augmentera pour passer de 17,3 % de la population en 2011 à 24,9 % en 2060. Parallèlement, le nombre de personnes très âgées connaîtra aussi une hausse sensible. Selon le dernier rapport annuel du Comité d'étude sur le vieillissement, l'intensité du vieillissement, exprimée comme étant le nombre de personnes âgées de 80 ans et plus dans la population des 65 ans et plus, grimpera pour passer de 29,5 en 2011 à 38,9 en 2060.

Cette évolution s'explique par deux facteurs structurels et un facteur conjoncturel.

Le premier facteur structurel est un taux de fécondité qui reste loin en dessous de la moyenne de 2,1 enfants par femme. C'est le seuil de renouvellement naturel des générations à venir. Selon les perspectives de population les plus récentes du Bureau fédéral du Plan, le taux de fécondité était d'1,87 en 2010 et sera toujours d'1,87 en 2060.

Le deuxième facteur structurel est la croissance constante de l'espérance de vie. Selon les perspectives de population les plus récentes du Bureau fédéral du Plan, l'espérance de vie des hommes à la naissance progressera pour passer de 77,93 ans en 2010 à 86,24 ans en 2060. Chez les femmes, cette espérance passera de 83,23 en 2010 à 88,78 ans en 2060. Chez les hommes, l'espérance de vie à 65 ans grimpera de 17,76 ans en 2010 à 23,88 ans en 2060 et chez les femmes de 21,26 ans en 2010 à 25,77 ans en 2060,

We kunnen dus concluderen dat België, in vergelijking met de meeste buurlanden, beter presteert wat de vervangingsratio van laagverdieners betreft, terwijl de vervangingsratio van hoogverdieners lager is dan in de buurlanden.

1.2. *Financiële houdbaarheid van de pensioenen*

Sociaal houdbare pensioenen moeten ook financieel houdbaar zijn. Het fenomeen van de toenemende vergrijzing van de Belgische bevolking zorgt voor een stijgende pensioenkost.

De belangrijkste elementen van de financiële uitdaging worden hierna nog eens samengevat.

1.2.1. *De vergrijzing*

De demografische ontwikkeling in België wordt de komende vijftig jaar gekenmerkt door een ingrijpende vergrijzing van de bevolking. Volgens de in juni 2012 door het Federaal Planbureau gepubliceerde "Bevolkingsvooruitzichten 2011-2060" zal het aantal 65-plussers stijgen van 17,3 % van de bevolking in 2011 tot 24,9 % in 2060. Tegelijkertijd zal ook het aantal hoogbejaarden sterk toenemen. Volgens het meest recente "Jaarlijks verslag" van de Studiecommissie voor de vergrijzing zal de intensiteit van de vergrijzing, uitgedrukt als het aantal 80-jarigen en ouder in de bevolking van 65 jaar en ouder, stijgen van 29,5 in 2011 tot 38,9 in 2060.

Deze evolutie wordt verklaard door twee structurele factoren en een conjuncturele factor.

De eerste structurele factor is een vruchtbaarheidsgraad die onder het gemiddelde van 2,1 kinderen per vrouw blijft. Dit is de graad die nodig is om tot een natuurlijke vervanging van de generaties te komen. Volgens de meest recente bevolkingsvooruitzichten van het Federaal Planbureau bedroeg de vruchtbaarheidsgraad in 2010 1,87. In 2060 zal deze nog steeds 1,87 bedragen.

De tweede structurele factor is de blijvende groei van de levensverwachting. Volgens de meest recente bevolkingsvooruitzichten van het Federaal Planbureau zal de levensverwachting van mannen bij de geboorte stijgen van 77,93 jaar in 2010 naar 86,24 jaar in 2060. Voor vrouwen zal die van 83,23 in 2010 naar 88,78 in 2060 gaan. De levensverwachting op 65 jaar zal bij mannen stijgen van 17,76 jaar in 2010 naar 23,88 jaar in 2060 en voor vrouwen van 21,26 jaar in 2010 naar 25,77 jaar in 2060. Ter vergelijking, in 1970 was de ge-

alors qu'en 1970, l'espérance de vie moyenne d'un homme était de 68 ans seulement.

Le facteur conjoncturel est le départ à la pension de la volumineuse génération des baby-boomers d'après-guerre, c'est-à-dire les personnes nées entre 1945 et 1965. Cette tendance a débuté en 2010 et continuera jusqu'en 2030 à gonfler le nombre de pensionnés. Selon les chiffres de l'Office national des Pensions (l'ONP), le nombre de nouvelles pensions de retraite de salariés et d'indépendants s'est accru de 25,3 % entre 2007 et 2011. Pendant la même période, le nombre de nouvelles pensions de retraite a connu une hausse 13,4 % chez les fonctionnaires selon les chiffres du Service des Pensions du Secteur public.

1.2.2. Les conséquences financières du vieillissement

Le vieillissement a deux conséquences majeures pour l'économie du système belge des retraites.

Tout d'abord, le coefficient de dépendance, c'est-à-dire le rapport entre le nombre de personnes âgées de 65 ans et plus et la population de 15 à 64 ans en âge de travailler, va considérablement augmenter. Le dernier rapport annuel du Comité d'étude sur le vieillissement prévoit ainsi une hausse passant de 26,3 seniors pour 100 personnes en âge de travailler en 2011 à 42,6 en 2060. En 1970, on dénombrait seulement 14,3 seniors pour 100 personnes en âge de travailler. Par conséquent, dans le cadre de notre régime légal des retraites qui est répartitif, de moins en moins d'actifs financeront les retraites d'un nombre de plus en plus important de pensionnés.

Deuxièmement, les dépenses sociales en général et les dépenses de pensions en particulier progresseront significativement. Le dernier rapport annuel du Comité d'étude sur le vieillissement indique que dans le cadre du scénario de référence tablant sur un taux de chômage structurel de 8 % et une croissance annuelle de la productivité du travail d'1,5 %, les dépenses sociales totales augmenteront pour passer de 25,3 % du PIB en 2011 à 31,4 % du PIB en 2060 et les dépenses de retraites de 9,9 % du PIB en 2011 à 14,5 % du PIB en 2060.

Une part croissante de la prospérité devra donc être affectée au financement du vieillissement. Sachant que la marge pour un accroissement généralisé des recettes est faible voir nulle — la Belgique occupant selon l'étude de l'OCDE "Government at a Glance 2011" la sixième place dans l'Union européenne avec des prélèvements publics de 48,14 % — à politique inchangée, de moins en moins de moyens financiers seront disponibles pour d'autres domaines politiques tels que l'enseignement,

moyenne de la vie pour un homme, la moyenne de la vie pour une femme est de 78 ans, la moyenne de la vie pour un homme est de 68 ans, la moyenne de la vie pour une femme est de 78 ans.

De conjuncturele factor is de pensionering van de omvangrijke naoorlogse babyboomgeneratie — zij die geboren zijn tussen 1945 en 1965. Deze is op gang gekomen in 2010 en zal tot in 2030 blijven leiden tot een sterke toename van het aantal gepensioneerden. Zo is volgens de cijfers van de Rijksdienst voor Pensioenen (RVP) tussen 2007 en 2011 het aantal nieuwe rustpensioenen voor werknemers en zelfstandigen gestegen met 25,3 %. In dezelfde periode is, volgens cijfers van de Pensioendienst voor de Overheidssector, het aantal nieuwe rustpensioenen voor ambtenaren gestegen met 13,4 %.

1.2.2. De financiële gevolgen van de vergrijzing

De vergrijzing heeft twee belangrijke gevolgen voor de economie van het Belgische pensioensysteem.

Ten eerste zal de zogenaamde afhankelijkheidscoëfficiënt sterk stijgen. Dit is de verhouding tussen het aantal 65-plussers en de bevolking op arbeidsleeftijd van 15 tot 64 jaar. Zo wordt er, volgens het meest recente "Jaarlijks verslag" van de Studiecommissie voor de vergrijzing, een stijging voorzien van 26,3 ouderen per 100 personen op actieve leeftijd in 2011 tot 42,6 in 2060. Ter vergelijking, in 1970 waren er maar 14,3 ouderen per 100 personen op actieve leeftijd. Bijgevolg zullen, in het kader van het omslagstelsel dat ons wettelijk pensioensysteem is, steeds minder actieven de pensioenen van steeds meer gepensioneerden moeten financieren.

Ten tweede zullen de sociale uitgaven in het algemeen en de pensioenuitgaven in het bijzonder sterk toenemen. Volgens het meest recente "Jaarlijks verslag" van de Studiecommissie voor de vergrijzing zullen - in het zogenaamde referentiescenario met een structurele werkloosheidsgraad van 8 % en een jaarlijkse groei van de arbeidsproductiviteit van 1,5 % — de totale sociale uitgaven stijgen van 25,3 % van het BBP in 2011 tot 31,4 % van het BBP in 2060 en de pensioenuitgaven van 9,9 % van het BBP in 2011 tot 14,5 % van het BBP in 2060.

Een steeds groter gedeelte van de welvaart zal dus besteed moeten worden aan de financiering van de vergrijzing. Ervan uitgaande dat er weinig tot geen ruimte is voor een algemene verhoging van de inkomsten, volgens de OESO-studie "Government at a Glance 2011" bekleedt België een overheidsbeslag van 48,14 % de zesde plaats in de Europese Unie, zou dit er bij ongewijzigd beleid toe leiden dat er steeds minder financiële middelen ter beschikking zullen zijn voor andere be-

la recherche & le développement, les travaux publics, la justice, la sécurité, etc.

De surcroît, le Comité d'étude sur le vieillissement a systématiquement sous-estimé l'évolution des coûts sociaux du vieillissement au cours des dix premières années de son existence. Il a ainsi calculé dans son tout premier rapport de 2002 qu'en 2010, 8,3 % du PIB serait alloué aux pensions et 21,4 % aux dépenses sociales totales. Or, en 2010, la Belgique a effectivement consacré 9,7 % de son PIB aux retraites et 25,3 % aux dépenses sociales totales, soit une différence de respectivement 1,4 % et 3,9 % du PIB. Par précaution, il convient donc aussi de tenir compte du fait que même les prévisions les plus récentes peuvent être une sous-estimation.

2. Mesures concernant la viabilité sociale des pensions

Des mesures sont prévues pour accroître l'action effective des pensions en matière de lutte contre la pauvreté et d'autres, afin d'augmenter les ratios de remplacements.

2.1. Lutte contre la pauvreté

Compte tenu de la situation budgétaire et économique, la marge financière dans les années à venir pour mener une nouvelle politique en matière de pensions est ténue. Le peu de marge disponible doit être utilisé pour consolider et renforcer les progrès enregistrés dans la lutte contre la pauvreté chez les pensionnés depuis 2005.

2.1.1. Liaison au bien-être des pensions les plus basses et les plus anciennes

Le mécanisme structurel de liaison au bien-être et de revalorisation des prestations de remplacement et des allocations dans le cadre des régimes d'assistance sociale, instauré par le Pacte des Générations du 23 décembre 2005, a joué un rôle de taille dans les améliorations engrangées depuis 2005 en ce qui concerne la réduction du risque de pauvreté chez les pensionnés. Par conséquent, il est primordial d'orienter à l'avenir aussi une part substantielle des moyens disponibles dans le cadre de la liaison au bien-être sur les retraites.

Le gouvernement actuel a prévu, dans son accord gouvernemental, une revalorisation des pensions des indépendants et des salariés dans l'enveloppe bien-être 2013-2014. Les partenaires sociaux ont été invités à formuler un avis à cet égard, en s'attachant tout

langrijke beleidsdomeinen, zoals onderwijs, onderzoek & ontwikkeling, openbare werken, justitie, veiligheid....

Bovendien heeft de Studiecommissie voor de vergrijzing in de eerste 10 jaar van haar bestaan de evolutie van de sociale kosten van de vergrijzing systematisch onderschat. Zo berekende ze in haar allereerste rapport in uit 2002 dat er in 2010 8,3 % van het BBP aan de pensioenen en 21,4 % aan de totale sociale uitgaven zou gespendeerd worden. In 2010 bleek België echter effectief 9,7 % van het BBP aan pensioenen en 25,3 % aan de totale sociale uitgaven te besteden, een verschil van respectievelijk 1,4 % en 3,9 % van het BBP. Voorzichtigheidshalve moet er dus rekening mee gehouden worden dat ook de meest recente vooruitzichten een onderschatting zouden kunnen zijn.

2. Maatregelen inzake de sociale houdbaarheid van de pensioenen

Er worden zowel maatregelen voorzien die de effectiviteit van de pensioenen op het vlak van armoedebestrijding verhogen als maatregelen die de verhoging van de vervangingsratio's beogen.

2.1. Armoedebestrijding

Omwille van de budgettaire en de economische toestand is er de komende jaren weinig financiële ruimte om op het vlak van pensioenen aan nieuw beleid te doen. De weinige ruimte die er zal zijn, moet gebruikt worden om de vooruitgang die sinds 2005 gemaakt is op het vlak van armoedebestrijding bij gepensioneerden te consolideren en waar mogelijk te versterken.

2.1.1. Aanpassing van de laagste en de oudste pensioenen aan de welvaart

Het door de Generatiepactwet van 23 december 2005 ingevoerde structurele mechanisme voor welvaartsaanpassing van de inkomensvervangende uitkeringen en van de uitkeringen in het kader van de stelsels van sociale bijstand heeft een belangrijke rol gespeeld in de vooruitgang die sinds 2005 geboekt is in het terugdringen van het armoederisico bij gepensioneerden. Het is bijgevolg van het grootste belang om ook in de toekomst een aanzienlijk deel van de in het kader van de welvaartsaanpassing beschikbare middelen te oriënteren naar de pensioenen.

In haar regeerakkoord heeft deze regering afgesproken dat de pensioenen van de zelfstandigen en van de loontrekkenden in het kader van de welvaartsenveloppe 2013-2014 zullen worden opgewaardeerd. Er werd aan de sociale partners gevraagd om hierover een advies

particulièrement aux pensions les plus basses et les plus anciennes.

2.1.2. Harmonisation des systèmes de pension minimum garantie dans les trois régimes de pension légaux

Les pensions minimum et leur augmentation progressive au cours de la décennie passée ont joué un rôle significatif dans les progrès réalisés depuis 2005 dans le recul du risque de pauvreté chez les pensionnés. Mais nous pouvons encore renforcer considérablement le potentiel de protection sociale effective que recèlent les pensions minimum.

À l'heure actuelle, chacun des trois régimes de pension a sa propre pension minimum garantie et les montants garantis diffèrent d'un régime à l'autre. Les conditions d'octroi et les règles de cumul varient, elles aussi. Cela rend la réglementation en matière de pensions minimum garanties particulièrement complexe, peu transparente et confuse. De plus, les pensionnés ne sont pas traités de la même manière, en termes de protection minimale, selon qu'ils ont été salarié, indépendant ou fonctionnaire.

En outre, les dispositions actuelles désavantagent notamment les personnes ayant eu une carrière mixte. La pension minimum garantie pour une carrière mixte dans le régime des salariés garantit une pension nettement inférieure à la pension minimum d'une personne qui a été tout au long de sa carrière dans le régime soit des salariés soit des indépendants. Comme on ne tient pas compte, lorsque l'on vérifie si une personnes remplit les conditions pour bénéficier de la pension minimum garantie de salarié ou d'indépendant, des années de service en tant que fonctionnaire et inversement, il arrive même que des personnes qui ont à leur actif une carrière à temps plein de plus de deux tiers n'aient tout simplement pas droit à une pension minimum garantie.

Ces deux aspects sont perçus comme particulièrement injustes par les intéressés. Et le problème s'accentuera encore à l'avenir car le nombre de carrières mixtes est en hausse. En 2011, 33,48 % des personnes qui ont reçu une pension de l'Office national des Pensions (ONP) présentaient une carrière mixte, soit une progression de 5,9 % en l'espace de cinq ans. Pour les carrières mixtes du type "salarié-secteur public" et "salarié-indépendant-secteur public", des hausses de respectivement 9,6 % et 9,7 % ont même été notées.

uit te brengen, met bijzondere aandacht voor de oudste en de laagste pensioenen.

2.1.2. Afstemming van de regelingen van het gewaarborgd minimumpensioen in de drie wettelijke pensioenstelsels

De minimumpensioenen en de geleidelijke verhoging ervan gedurende het voorbije decennium hebben een belangrijke rol gespeeld in de vooruitgang die sinds 2005 geboekt is in de terugdringing van het armoederisico bij gepensioneerden. De effectiviteit van de sociale bescherming die de minimumpensioenen aan gepensioneerden bieden kan echter nog aanzienlijk verhoogd worden.

Op dit ogenblik kent elk van de drie pensioenstelsels zijn eigen gewaarborgd minimumpensioen. De bedragen die deze minimumpensioenen garanderen verschillen van pensioenstelsel tot pensioenstelsel. Ook de toekenningsvoorwaarden en de cumulatierregels verschillen. Dit heeft als gevolg dat de regels inzake gewaarborgde minimumpensioenen bijzonder complex, weinig transparant en verwarrend zijn. Het zorgt er bovendien voor dat gepensioneerden op het vlak van minimumbescherming verschillend behandeld worden al naargelang ze werknemer, zelfstandige of ambtenaar zijn.

De huidige regels benadelen bovendien in het bijzonder personen met gemengde loopbanen. Het gewaarborgde minimumpensioen voor een gemengde loopbaan in het stelsel van de werknemers garandeert een pensioen dat substantieel lager is dan het minimumpensioen van een persoon die heel zijn loopbaan doorgebracht heeft in hetzij het werknemers- hetzij het zelfstandigenstelsel. Omdat er bij de controle of een persoon voldoet aan de voorwaarden om in aanmerking te komen voor het gewaarborgd minimumpensioen voor werknemers of zelfstandigen geen rekening wordt gehouden met dienstjaren als ambtenaar en omgekeerd, komt het zelfs voor dat personen die een voltijdse loopbaan van meer dan twee derde hebben gewoonweg niet in aanmerking komen voor een gewaarborgd minimumpensioen.

Beide hiervoor vermelde punten worden door de betrokkenen als bijzonder onrechtvaardig ervaren. Het probleem zal zich in de toekomst nog scherper stellen omdat het aantal gemengde loopbanen toeneemt. In 2011 had 33,48 % van de personen die een pensioen ontvingen van de Rijksdienst voor Pensioenen (RVP) een gemengde loopbaan. Dit was een stijging met 5,9 % in vijf jaar tijd. Voor gemengde loopbanen van het type "werknemer-openbare sector" en "werknemer-zelfstandige-openbare sector" werden er zelfs stijgingen

Le Médiateur des Pensions a déjà abordé cette problématique dans son rapport annuel 2009.

Afin de renforcer la lutte contre la pauvreté, veiller à la justice sociale et à l'égalité de traitement, promouvoir la mobilité du travail et la simplification administrative, l'on examinera comment aligner les montants, les conditions d'octroi et les règles de cumul de la pension minimum garantie dans les trois régimes de pension légaux. À cet égard, la mise en place d'une nouvelle pension minimum garantie, où le même montant minimum est octroyé par jour dans chaque régime, est envisagée.

2.1.3. Mesures liées à la Garantie de Revenus aux Personnes âgées

L'instauration de la GRAPA et l'augmentation substantielle de son montant en 2006 a joué un rôle notoire dans le recul du risque de pauvreté enregistré depuis 2005 chez les pensionnés. Pour renforcer l'influence de la GRAPA en la matière, les mesures suivantes seront prises.

2.1.3.1. Réforme de la notion de "cohabitation"

Dans le cadre de la GRAPA, la notion de "cohabitation" est cruciale. La question de savoir si l'ayant droit partage la même résidence principale qu'une ou plusieurs autres personnes est décisive. La réponse à cette question détermine si un bénéficiaire de la GRAPA a droit au montant de base (cohabitant) ou au montant de base majoré (isolé). Par ailleurs, en cas de cohabitation, il faut regarder les revenus des personnes avec lesquelles le demandeur partage sa résidence principale pour déterminer les moyens de subsistance.

Le régime actuel de cohabitation est toutefois source de problèmes. En effet, des pensionnés percevant une pension relativement confortable bénéficient parfois quand même de la GRAPA: l'ONP constate par exemple que dans certains cas, des petits-enfants sont domiciliés à l'adresse des grands-parents. D'autre part, on observe aussi des effets indésirables. Des ayants droit perdent parfois la GRAPA lorsqu'ils vont habiter chez leurs parents, ou perdent parfois la GRAPA parce que les cohabitants refusent de collaborer à l'examen des moyens de subsistance.

C'est la raison pour laquelle, je proposerai au gouvernement de revoir la notion de "cohabitation" de la manière suivante:

opgetekend van respectievelijk 9,6 % en 9,7 %. Deze problematiek werd ook reeds aangekaart door de Omбудsdienst Pensioenen in zijn "Jaarverslag 2009".

Met het oog op de versterking van de armoedebestrijding, een bezorgdheid voor sociale rechtvaardigheid en gelijke behandeling, de promotie van de arbeidsmobiliteit en administratieve vereenvoudiging, zal onderzocht worden hoe de bedragen, toekenningsvoorwaarden en cumulatieregels van het gewaarborgd minimumpensioen in de drie wettelijke pensioenstelsels op elkaar afgestemd kunnen worden. Hierbij wordt de invoering van een nieuw gewaarborgd minimumpensioen overwogen, waarbij in elk pensioenstelsel eenzelfde minimumbedrag per dag aan de gepensioneerde toegekend zou worden.

2.1.3. Maatregelen in verband met de Inkomensgarantie voor Ouderen

De invoering van de IGO en substantiële verhoging ervan in 2006 heeft een belangrijke rol gespeeld in de vooruitgang die sinds 2005 geboekt is in de terugdringing van het armoederisico bij gepensioneerden. Om de rol van de IGO op dit vlak te bestendigen zullen de volgende maatregelen getroffen worden.

2.1.3.1. Hervorming van het begrip "samenwonen"

In de IGO is het begrip "samenwonen" van groot belang. Het gaat daarbij om de vraag of de gerechtigde dezelfde hoofdverblijfplaats deelt met een of meerdere andere personen. Enerzijds bepaalt het antwoord op deze vraag of een IGO-gerechtigde recht heeft op het basisbedrag (samenwonend) of op het verhoogd basisbedrag (alleenstaand). Anderzijds leidt samenwonen ertoe dat er voor de vaststelling van de bestaansmiddelen gekeken moet worden naar het inkomen van de personen waarmee de aanvrager dezelfde hoofdverblijfplaats deelt.

De huidige regeling van samenwonen leidt echter tot een aantal problemen. Zo genieten gepensioneerden met een relatief hoog pensioen soms toch van de IGO: de RVP stelt bijvoorbeeld vast dat in een aantal gevallen kleinkinderen ingeschreven worden op het adres van de grootouders. Anderzijds is er sprake van een ongewenste neveneffecten. Gerechtigden verliezen soms hun IGO wanneer ze bij hun ouders gaan wonen. Gerechtigde verliezen soms ook hun IGO omdat samenwonenden niet bereid zijn om mee te werken aan het bestaansmiddelenonderzoek.

Daarom zal ik aan de regering voorstellen om het begrip "samenwonen" op de volgende wijze te hervormen:

- s'il s'agit d'une cohabitation avec un parent ou allié en ligne directe, le montant de base majoré est octroyé et l'on tient uniquement compte des moyens de subsistance propres lors de l'examen des ressources;

- s'il s'agit d'une cohabitation avec un époux ou un conjoint cohabitant légal, le montant de base est octroyé et l'on tient compte, lors de l'examen des ressources, des moyens de subsistance des deux personnes;

- s'il s'agit d'une résidence et d'une domiciliation dans une maison de retraite ou un établissement de soins, le montant de base majoré est octroyé et l'on tient uniquement compte des moyens de subsistance propres lors de l'examen des ressources;

- s'il s'agit d'une résidence dans une maison de retraite ou un établissement de soins et d'une domiciliation à une autre adresse, le montant de base majoré est octroyé et l'on tient compte, lors de l'examen des ressources, des moyens de subsistance propres et de ceux des personnes partageant éventuellement le domicile;

- s'il s'agit d'une cohabitation avec une autre personne, le montant de base est octroyé et l'on tient uniquement compte des moyens de subsistance propres lors de l'examen des ressources.

Cette réforme offre plus de sécurité financière aux pensionnés et simplifie considérablement la réglementation et le traitement administratif.

Les partenaires sociaux ont émis un avis positif quant à cette réforme par le biais du comité de gestion de l'ONP.

2.1.3.2. Garantie de Revenus aux Personnes âgées et fraude sociale

La fraude aux allocations constitue une infraction grave. Les moyens abusivement perçus par certains ne peuvent pas être alloués aux personnes qui en ont vraiment besoin.

Les ayants droit à la GRAPA sont légalement tenus de communiquer toute modification de leur situation de revenus à l'ONP. L'Office constate toutefois dans la pratique que cela n'est pas souvent le cas. À ce jour, les contrôles des biens mobiliers sont notamment insuffisants.

Pour renforcer la lutte contre la fraude aux allocations de la GRAPA, l'ONP sera à l'avenir informé de toute modification dans la situation patrimoniale d'un ayant droit à la GRAPA, tel qu'un héritage, ou des personnes qui partagent sa résidence principale. Au décès d'un

- Als er sprake is van samenwonen met een bloed- of aanverwant in de rechte lijn, dan wordt het verhoogd basisbedrag toegekend en wordt er bij de middelentoets enkel rekening gehouden met de eigen bestaansmiddelen.

- Als er sprake is van samenwonen met een echtgenoot of wettelijk samenwonende partner, dan wordt het basisbedrag toegekend en wordt er bij de middelentoets rekening gehouden met de bestaansmiddelen van beide personen.

- Als er sprake is van verblijf en domiciliëring in een rust- en verzorgingstehuis, dan wordt het verhoogd basisbedrag toegekend en wordt er bij de middelentoets enkel rekening gehouden met de eigen bestaansmiddelen.

- Als er sprake is van verblijf in een rust- en verzorgingstehuis en domiciliëring op een ander adres, dan wordt het verhoogd basisbedrag toegekend en wordt er bij de middelentoets rekening gehouden met de eigen bestaansmiddelen en die van de personen waarmee eventueel het domicilieadres gedeeld wordt.

- Als er sprake is van samenwonen met een andere persoon, dan wordt het basisbedrag toegekend en wordt er voor de middelentoets enkel rekening gehouden met de eigen bestaansmiddelen.

Deze hervorming biedt meer financiële zekerheid voor de gepensioneerde en resulteert in een aanzienlijke vereenvoudiging van de regelgeving en de administratieve handhaving.

De sociale partners hebben via het Beheerscomité van de RVP een positief advies verleend over deze hervorming.

2.1.3.2. Inkomensgarantie voor Ouderen en sociale fraude

Uitkeringsfraude is een ernstig vergrijp. Middelen die frauduleus ontvangen worden, zijn middelen die niet ingezet kunnen worden voor personen die ze echt nodig hebben.

IGO-gerechtigden zijn wettelijk verplicht om wijzigingen in hun inkomenssituatie te melden bij de RVP. De Rijksdienst stelt in zijn handhavingspraktijk echter vast dat dit vaak niet gebeurt. In het bijzonder de controle op de roerende bezittingen schiet vandaag tekort.

Om de strijd tegen de uitkeringsfraude met de IGO te versterken zal de RVP in de toekomst geïnformeerd worden over iedere wijziging in de vermogenstoestand, bijvoorbeeld een erfenis, van een IGO-gerechtigde of van de personen die met hem of haar dezelfde

bénéficiaire de la GRAPA, l'ONP sera aussi informé de l'existence d'un compte bancaire ou d'un coffre. Il sera vérifié si les services fiscaux peuvent fournir ce renseignement dans le cadre du dispositif légal actuel en matière de vie privée, d'échanges de données et de secret bancaire. L'ONP pourra de la sorte établir et récupérer une dette éventuelle.

Le projet de loi-programme crée le fondement légal sur lequel reposera cette mesure. Les arrêtés d'exécution nécessaires sont en préparation.

2.2. Garantie du niveau de vie

Bien que la marge budgétaire est extrêmement réduite, plusieurs mesures sont élaborées pour relever le ratio de remplacement et permettre aux pensionnés d'améliorer leur situation de revenus.

2.2.1. Valoriser les derniers mois d'activité dans le calcul de la pension

Dans le secteur public, on tient surtout compte des derniers mois de la carrière dans le calcul de la pension. Dans les régimes de retraites du secteur privé, ce n'est pas le cas. La plupart du temps, cela débouche sur une légère diminution de la pension perçue. Dans certaines situations exceptionnelles, cela peut avoir des conséquences plus lourdes, comme le refus d'octroi d'une pension minimum.

Cette situation est généralement vécue comme particulièrement injuste par les intéressés. Le Médiateur des Pensions a déjà attiré l'attention sur cette problématique à plusieurs reprises.

Pour y remédier, les derniers mois d'activité seront progressivement intégrés dans le calcul de la pension du secteur privé.

2.2.2. Supprimer le principe de l'unité de carrière

Au début des années 80 du siècle passé, la législation belge en matière de pension a instauré le principe de l'unité de carrière, comme mesure de solidarité et d'économie. Selon lui, la fraction de carrière ou la somme des fractions de carrière ne peut excéder 1 (45/45).

Concrètement, si une personne preste plus de 45 années de carrière dans un même régime de pension, on déduit les années les moins avantageuses jusqu'à ce que la fraction de carrière 45/45 soit atteinte. Si une per-

soone hoofdverblijfplaats delen. Bij het overlijden van een IGO-gerechtigde zal de RVP ook geïnformeerd worden over het bestaan van een bankrekening of een kluis. Er zal nagegaan worden of de belastingdiensten deze informatie kunnen aanleveren binnen het bestaande wettelijke kader inzake privacy, gegevensuitwisseling en bankgeheim. De RVP wordt in de mogelijkheid gesteld om op basis hiervan een eventuele schuld vast te stellen en te recupereren.

In het ontwerp van programmawet wordt de wettelijke basis voor deze maatregel gecreëerd. De nodige uitvoeringsbesluiten worden voorbereid.

2.2. Garantie van levensstandaard

Alhoewel de budgettaire ruimte uitermate beperkt is, worden er toch een aantal maatregelen voorbereid om de vervangingsratio te doen stijgen en om gepensioneerden toe te laten hun inkomenssituatie te verbeteren.

2.2.1. Valorisatie van de laatste beroepsmaanden in de berekening van het pensioen

In de overheidssector wordt er voor de berekening van het pensioen rekening gehouden met de laatste beroepsmaanden. In de pensioenstelsels van de private sector is dit niet het geval. In de meeste gevallen leidt dit tot een kleine vermindering van het ontvangen pensioen. In sommige uitzonderlijke gevallen heeft dit belangrijkere gevolgen, zoals bijvoorbeeld het niet toekennen van een minimumpensioen.

Deze toestand wordt over het algemeen door de betrokkenen als bijzonder onrechtvaardig ervaren. De Ombudsdienst Pensioenen heeft ook al meermaals de aandacht op deze problematiek gevestigd.

Om hieraan te verhelpen zullen de laatste beroepsmaanden geleidelijk aan in de pensioenberekening van stelsels van de privésector in rekening gebracht worden.

2.2.2. Afschaffing van het beginsel van eenheid van loopbaan

In het begin van de jaren 80 van de vorige eeuw werd in de Belgische pensioenwetgeving het zogenaamde beginsel van eenheid van loopbaan ingevoerd als een solidariteits- en besparingsmaatregel. Dit beginsel zorgt ervoor dat de loopbaanbreuk of de som der loopbaanbreuken niet meer dan 1 (45/45ste) mag bedragen.

Concreet heeft dit tot gevolg dat als een persoon binnen hetzelfde pensioenstelsel meer dan 45 loopbaanjaren presteert, de minst voordelige jaren weggelaten worden tot de loopbaanbreuk 45/45ste bereikt wordt.

sonne effectue plus de 45 années de carrière dans plus d'un régime de pension, on retire d'abord les années excédentaires dans le régime des indépendants, ensuite dans celui des salariés et enfin dans celui des fonctionnaires, sans se préoccuper du fait que les années de carrière sont par exemple les moins avantageuses dans le régime des indépendants.

D'une part, le principe de l'unité de carrière pénalise indirectement les personnes qui travaillent plus longtemps et d'autre part, il procède d'une généralisation abusive pour déterminer les régimes de pensions les plus avantageux, ce qui peut avoir dans la pratique un impact négatif supplémentaire sur la pension.

Le principe d'unité de carrière sera donc progressivement supprimé dans tous les régimes de pension. Les années travaillées au-delà de 45 ans de carrière donneront droit à une pension majorée, à condition qu'elles ne contiennent pas plus de trente jours assimilés par année de carrière. Au cours de la phase transitoire, la priorité sera en tout cas toujours accordée en cas de carrière mixte aux années de carrière réellement les plus avantageuses.

2.2.3. Travailler volontairement après l'âge de la pension

2012 est l'année européenne du Vieillessement actif et de la Solidarité entre les générations. Pour vieillir en bonne santé et heureux, il faut soutenir et encourager au maximum les citoyens à être actifs tout au long de leur vie, d'abord sur le marché du travail et ce même à un âge plus avancé. C'est la raison pour laquelle le gouvernement a prévu un assouplissement de la réglementation sur l'activité professionnelle autorisée des pensionnés dans son accord gouvernemental.

Les pensionnés doivent pouvoir avoir le choix de compléter leur pension par un revenu issu du travail. Pour les pensionnés de moins de 65 ans et pour ceux de plus de 65 ans qui ont une carrière de moins de 42 ans à leur actif, le régime actuel est maintenu. La sanction en cas de dépassement des limites de revenus professionnels sera toutefois proportionnelle. La pension sera réduite en pour cent selon le degré de dépassement de la limite de revenus. Dès lors, un dépassement de 15 % de la limite de revenus du travail autorisé n'occasionnera plus une suspension de la pension. Ce plafond de 15 % sera tout d'abord relevé.

Pour les pensionnés de 65 ou plus qui ont 42 ans de carrière, la limite de revenus professionnels sera supprimée.

Als een persoon over meer dan een pensioenstelsel meer dan 45 loopbaanjaren presteert, dan worden eerst de overtollige jaren in het zelfstandigenstelsel, vervolgens die in het werknemersstelsel en tenslotte die in het ambtenarenstelsel weggelaten, ongeacht of de loopbaanjaren in bijvoorbeeld het zelfstandigenstelsel effectief de minst voordelige zijn.

Enerzijds bestraft het beginsel van eenheid van loopbaan op die manier op onrechtstreekse wijze personen die langer aan de slag blijven. Anderzijds vertrekt het vanuit een onterechte veralgemening over welke pensioenstelsels voordeliger zijn dan andere. Deze veralgemening kan in de praktijk leiden tot bijkomend pensioenverlies.

Het beginsel van eenheid van loopbaan zal dan ook in alle pensioenstelsels geleidelijk afgeschaft worden. De gewerkte jaren na 45 loopbaanjaren zullen recht geven op een verhoogd pensioen, voor zover ze niet meer dan dertig gelijkgestelde dagen per loopbaanjaar bevatten. Tijdens de overgangsfase zal er in geval van gemengde loopbaan steeds voorrang gegeven worden aan de effectief meest voordelige loopbaanjaren.

2.2.3. Vrijwillig werken na pensioenleeftijd

2012 is het Europees Jaar van het Actief Ouder Worden en de Solidariteit tussen de Generaties. Om op gezonde en gelukkige wijze ouder te worden moeten burgers zoveel mogelijk aangemoedigd en ondersteund worden om doorheen hun hele levensloop actief te zijn, op de eerste plaats op de arbeidsmarkt en dit ook op latere leeftijd. Het is dan ook passend dat deze regering in haar regeerakkoord een versoepeling van de regels inzake toegelaten beroepsactiviteit van gepensioneerden heeft voorzien.

Het moet voor gepensioneerden mogelijk zijn om uit eigen keuze hun pensioen aan te vullen met een inkomen uit arbeid. Voor gepensioneerden die jonger zijn dan 65 en voor diegenen ouder dan 65 maar met een loopbaan van minder dan 42 jaar blijft het huidige regime gehandhaafd. De sanctie op een overschrijding van de beroepsinkomensgrens wordt echter proportioneel. Dit betekent dat het pensioen procentueel verminderd zal worden in functie van de graad van overschrijding van de beroepsinkomensgrens. Er zal bijgevolg geen schorsing van het pensioen meer zijn bij een overschrijding van 15 % van de grens inzake toegelaten arbeid. Deze grens van 15 % zal in eerste instantie opgetrokken worden.

Voor gepensioneerden die 65 of ouder zijn en een loopbaan van 42 jaar hebben, zal de beroepsinkomensgrens afgeschaft worden.

La réglementation concernant la définition des revenus professionnels ou l'application de celle-ci sera harmonisée au travers des trois régimes de pension légaux, conformément à un avis du Médiateur des Pensions formulé dans son rapport annuel 2011.

Les plafonds de revenus seront dorénavant indexés. Ils seront adaptés le 1er janvier de chaque année à l'évolution de l'indice des salaires conventionnels des employés et ce pour les revenus de l'année nouvelle. Pour le reste, les différentes limites de revenus seront simplifiées.

Il sera toujours impossible de se constituer des droits complémentaires de pension si l'on bénéficie déjà d'une pension.

2.2.4. *Encourager et réformer les pensions complémentaires*

Les travailleurs salariés qui ont pris leur pension en 2011 après une carrière réalisée exclusivement en tant que salariés ont une pension moyenne de 1 151 euros: 1 403 euros pour les hommes et 921 euros chez les femmes.

Un salaire moyen de 33 000 euros bruts par an et une carrière de 45 ans donnent lieu à une pension légale de 1 650 euros par mois. Si pendant toute la carrière, une pension complémentaire s'est constituée par le biais de primes représentant 4 % du salaire brut, l'on obtient un capital de pension complémentaire de 136 246 euros ou une rente de 560 euros par mois. La pension totale s'élève alors à 2 210 euros et le ratio de remplacement brut passe de 60 % à 80 %.

Avec un salaire moyen de 33 000 euros et une carrière de 40 ans, la pension légale est de 1 467 euros. Une pension complémentaire constituée pendant 40 ans par des primes représentant 4 % du salaire brut donne un capital de pension complémentaire de 110 109 euros ou une rente de 387 euros par mois. La pension totale s'élève alors à 1 854 euros et le ratio de remplacement brut passe de 53 % à 67 %.

Si la constitution de la pension complémentaire commence seulement à l'âge de 40 ans avec une prime de départ de 0,50 % du salaire brut et un accroissement annuel de la prime de 0,50 %, le capital s'élève à 43 019 euros à 65 ans et à 30 659 euros à 60 ans. La rente se chiffre à 177 euros par mois à 65 ans et à 108 euros à 60 ans. Le ratio de remplacement passe respectivement de 60 % à 66 % et de 53 % à 57 %.

De regelgeving met betrekking tot de definitie van beroepsinkomsten of de toepassing ervan zal geharmoniseerd worden voor de drie wettelijke pensioenstelsels. Daarmee wordt uitvoering gegeven aan een advies van de Ombudsdienst Pensioenen in zijn "Jaarverslag 2011".

De inkomensgrenzen zullen voortaan geïndexeerd worden. Elk jaar zullen ze op 1 januari aangepast worden aan de evolutie van het indexcijfer voor conventionele lonen als bediende en dit voor de inkomsten van het nieuwe jaar. Voor het overige zullen de verschillende bestaande inkomensgrenzen vereenvoudigd worden.

Het zal onmogelijk blijven om bijkomende pensioenrechten op te bouwen wanneer men al een pensioen krijgt.

2.2.4. *Stimulering en hervorming van de aanvullende pensioenen*

Werknemers die in 2011 met pensioen gingen na een zuivere werknemersloopbaan hebben een gemiddeld pensioen van 1 151 euro. Voor de mannen bedroeg dit gemiddelde 1 403 euro, voor de vrouwen 921 euro.

Een gemiddeld loon van 33 000 euro bruto per jaar en een loopbaan van 45 jaar resulteert in een wettelijk pensioen van 1 650 euro per maand. Indien gedurende de volledige loopbaan een aanvullend pensioen opgebouwd wordt met premies ten belope van 4 % van het brutoloon resulteert dit in een aanvullend pensioenkapitaal van 136 246 euro of een rente van 560 euro per maand. Het totale pensioen bedraagt dan 2 210 euro. De bruto vervangingsratio stijgt daarmee van 60 % naar 80 %.

Bij een gemiddeld loon van 33 000 euro en een loopbaan van 40 jaar bedraagt het wettelijk pensioen 1 467 euro. Indien gedurende 40 jaar een aanvullend pensioen opgebouwd wordt met premies ten belope van 4 % van het brutoloon bedraagt het aanvullend pensioenkapitaal van 110 109 euro of een rente van 387 euro per maand. Het totale pensioen bedraagt dan 1 854 euro. De bruto vervangingsratio stijgt daarmee van 53 % naar 67 %.

Indien de opbouw van het aanvullend pensioen pas gestart wordt vanaf de leeftijd van 40 jaar met een aanvangspremie van 0,50 % van het brutoloon en een jaarlijkse verhoging van de premie met 0,50 % dan bedraagt het kapitaal op 65 jaar 43 019 euro en op 60 jaar 30 659 euro. De rente bedraagt 177 euro per maand op 65 jaar en 108 euro op 60 jaar. De vervangingsratio stijgt respectievelijk van 60 % naar 66 % en van 53 % naar 57 %.

Ces exemples montrent qu'une extension et un approfondissement des pensions complémentaires peuvent considérablement renforcer la protection sociale des pensionnés belges.

En ces temps de faible croissance économique et de modération salariale, investir massivement dans la constitution d'une pension complémentaire ne va pas de soi pour les partenaires sociaux. Néanmoins, plusieurs mesures visant à renforcer les pensions complémentaires seront examinées en concertation avec eux:

- remplacer les titres-repas, éco-chèques, bonus salariaux (CCT n° 90) et autres formes de rémunération alternative, par une prime destinée au financement de la pension complémentaire, et investir des jours de congé supplémentaires, sursalaires et autres composantes salariales variables dans la pension complémentaire;
- adapter la loi sur les pensions complémentaires afin que les travailleurs salariés puissent consacrer une part de leur salaire pour compléter un engagement de pension au niveau de l'entreprise;
- augmenter la sécurité des pensions complémentaires en décrivant avec plus de clarté le principe de la responsabilité finale de l'employeur et sa portée, en étendant et modulant la garantie de rendement, en accordant un privilège sur la masse de l'employeur ou en étendant le rôle du fonds de fermeture et/ou en créant un fonds de protection pour les pensions, qui interviendrait si l'employeur manque à ses obligations;
- créer un cadre légal entourant la constitution de la pension complémentaire des fonctionnaires contractuels, où l'on recherchera, dans le respect de l'autonomie des entités fédérées et des administrations locales, à réaliser des économies d'échelle, à limiter les coûts et à centraliser la perception des primes par le biais des canaux existants;
- mettre fin à l'inégalité de traitement entre les ouvriers et les employés en matière de pensions complémentaires;
- résoudre la problématique des affiliés dormants par un dispositif équilibré de mesures, comme la révision de la définition légale de sortie, la mise en place de conventions collectives de sortie, le rassemblement de toutes les informations sur les pensions dans la banque de données Pensions complémentaires (DB2P);
- réformer la règle fiscale des 80 %, en concertation avec le ministre des Finances, pour qu'elle soit appliquée de façon uniforme et transparente, travailler au maximum avec des paramètres connus et limiter au maximum l'optimisation fiscale et les abus;

Deze voorbeelden tonen aan dat via een verdere verbreding en verdieping van de aanvullende pensioenen de sociale bescherming van de Belgische gepensioneerden aanzienlijk kan versterkt worden.

In tijden van zwakke economische groei en van loonmatiging is het voor de sociale partners niet vanzelfsprekend om aanzienlijk te investeren in de uitbouw van de aanvullende pensioenen. Niettemin zullen, in samenspraak met de sociale partners, een aantal maatregelen ter versterking van de aanvullende pensioenen onderzocht worden:

- de vervanging van maaltijdcheques, ecocheques, loonbonus (cao nr. 90) en andere vormen van alternatieve verloning door een premie ter financiering van het aanvullend pensioen, evenals de investering van bijkomende vakantiedagen, overloon of andere variabele loonelementen in het aanvullend pensioen;
- de aanpassing van de Wet op de Aanvullende Pensioenen opdat werknemers een deel van hun loon kunnen besteden om een aanvullende pensioentoezegging op bedrijfsniveau aan te vullen;
- de verhoging van de veiligheid van de aanvullende pensioenen via een duidelijker omschrijving van het principe van de eindverantwoordelijkheid van de werkgever en de draagwijdte ervan, via een uitbreiding en modulering van de rendementsgarantie, via het toekennen van een voorrecht op de failliete boedel van de werkgever of een uitbreiding van de rol van het sluitingsfonds en/of via de oprichting van een pensioenbeschermingsfonds dat tussenkomt indien de werkgever in gebreke blijft;
- de creatie van een wettelijk kader voor de uitbouw van het aanvullend pensioen voor contractuele ambtenaren, waarbij er met respect voor de autonomie van de deelstaten en de lokale besturen zal gestreefd worden naar het realiseren van schaalvoordelen, het beperken van de kosten en een centrale inning van de premies via bestaande kanalen;
- de wegwerking van de verschillende behandeling tussen arbeiders en bedienden in de aanvullende pensioenen;
- de oplossing van de problematiek van de slapers via een evenwichtig geheel aan maatregelen die kunnen bestaan uit een herziening van de wettelijke definitie van uittreding, de invoering van collectieve uittredingsovereenkomsten en het samenbrengen van alle pensioeninformatie in de Databank Aanvullende Pensioenen (DB2P);
- de hervorming van de fiscale 80 %-regel, in samenspraak met de minister van Financiën, met het oog op de uniforme en transparante toepassing ervan, het zoveel mogelijk werken met gekende parameters en een zo groot mogelijke beperking van de mogelijkheden tot fiscale optimalisatie en misbruik;

- harmoniser les pensions complémentaires à la réforme des pension du premier pilier, en veillant à ce que les régimes de pensions complémentaires n'incitent plus à prendre une pension anticipée;
- harmoniser les délais de prescription divergents en matière de pension complémentaire et simplifier la répartition des compétences judiciaires en la matière;
- accroître la transparence des informations fournies aux travailleurs salariés concernant la pension complémentaire, à l'aide de fiches standardisées sur les pensions et d'une communication sur les pensions complémentaires via MyPension-on-Web.

3. Mesures concernant la viabilité financière des pensions

3.1. *Stratégie générale*

Le gouvernement poursuit une double stratégie pour anticiper le coût du vieillissement.

Tout d'abord, les finances publiques seront assainies de façon durable et structurelle. C'est l'une des conditions sine qua non pour permettre le financement des pensions. Au cours des vingt prochaines années, il faudra maintenir le cap sur une politique budgétaire rigoureuse. C'est en effet la période où la génération des baby-boomers prendra sa pension.

Secundo, les Belges devront travailler davantage et plus longtemps. Augmenter le taux d'activité, notamment chez les plus de 55 ans, permet de reporter le paiement des pensions et d'accroître les recettes de l'État via les impôts et cotisations sociales. De plus, par des effets de second tour, cela influence favorablement notre prospérité économique. Un autre aspect non négligeable est le fait que travailler plus et plus longtemps dope aussi la pension que touche au final le pensionné, ce qui favorise à son tour la viabilité sociale des pensions.

S'agissant de travailler davantage et plus longtemps, le chemin à parcourir est encore long pour la Belgique. Nous donnons ici à titre illustratif quelques chiffres pertinents pour la Belgique et ses pays voisins. Selon l'OCDE, l'âge moyen auquel les Belges quittaient le marché du travail était de 59 ans seulement en 2009, contre 60 en France, 62,2 en Allemagne et même 63,5 aux Pays-Bas. Eurostat nous apprend en outre que la durée de la vie active, c'est-à-dire le nombre d'années pendant lequel une personne de 15 ans sera active sur le marché du travail au cours de sa vie entière, était

- de l'afstemming van de aanvullende pensioenen op de pensioenhervorming in de eerste pijler, waarbij erover zal gewaakt worden dat stelsels van aanvullende pensioenen geen incentives meer kunnen inhouden om vervroegd op pensioen te gaan;
- de harmonisering van de uiteenlopende verjarings-termijnen inzake aanvullende pensioenen en de vereenvoudiging van de gerechtelijke bevoegdheidsverdeling inzake aanvullende pensioenen;
- de verhoging van de transparantie van de informatie aan de werknemers inzake het aanvullend pensioen, waarbij er gestandaardiseerde pensioenfiches ingevoerd zullen worden en de communicatie over de aanvullende pensioenen in MyPension-on-Web.

3. Maatregelen inzake de financiële houdbaarheid van de pensioenen

3.1. *Algemene strategie*

De regering volgt een dubbele strategie om zich voor te bereiden op de kost van de vergrijzing.

Ten eerste worden de overheidsfinanciën duurzaam en structureel gesaneerd. Dit is een noodzakelijke voorwaarde om de pensioenen betaalbaar te houden. Vermoedelijk zal tijdens de volgende twintig jaar een eerder stringent budgettaire beleid aangehouden moeten worden. Dit is de periode gedurende welke de babyboomgeneratie op pensioen gaat.

Ten tweede moeten de Belgen meer en langer gaan werken. Het verhogen van de activiteitsgraad, in het bijzonder bij 55-plussers, stelt de uitbetaling van pensioenen uit. Het doet voorts de inkomsten van de overheid, via belastingen en sociale bijdragen, stijgen. Via zogenaamde tweeronde-effecten heeft het bovendien een positieve invloed op de groei van onze economische welvaart. Wat zeker niet uit het oog verloren mag worden is dat meer en langer werken ook het pensioen doet stijgen dat men uiteindelijk ontvangt. Op die manier versterkt het ook de sociale houdbaarheid van de pensioenen.

Op het vlak van meer en langer werken heeft België echter nog een lange weg te gaan. Ter illustratie een aantal relevante cijfers over België en zijn buurlanden. Volgens de OESO bedroeg de leeftijd waarop Belgen in 2009 gemiddeld uit de arbeidsmarkt traden slechts 59 jaar. In Frankrijk was dit 60, in Duitsland 62,2 en in Nederland zelfs 63,5. Eurostat leert bovendien dat de duur van het arbeidsleven — dit is het aantal jaren dat een persoon van 15 gedurende zijn hele leven actief zal zijn op de arbeidsmarkt — in België in 2009 29,3 jaar was. In Frankrijk was dit 32,1 jaar, in Duitsland 34,4 jaar

de 29,3 ans en Belgique en 2009, contre 32,1 ans en France, 34,4 ans en Allemagne et même 36,8 ans aux Pays-Bas. Enfin, le taux d'activité des plus de 55 ans en Belgique en 2011 s'élevait seulement à 40,3 %, selon Eurostat, alors qu'il s'établissait à 44,4 % en France, à 64 % en Allemagne et à 58,5 % aux Pays-Bas. Si l'on observe le taux d'activité des plus de 60 ans, on constate qu'il se chiffrait seulement à 21,4 % en Belgique en 2011. En France, il était encore plus faible avec un pourcentage de 19,8 %, mais en Allemagne et aux Pays-Bas, il atteignait respectivement 36,2 % et 41,8 %.

Pour mener une politique qui tend à faire travailler les gens plus et plus longtemps, une approche multidimensionnelle, interfédérale et qui dépasse les domaines de politique s'impose. La politique des pensions en fait partie intégrante. Le système des retraites détermine en effet le moment et les modalités de sortie définitive du marché du travail. Il peut en outre stimuler l'allongement de la vie active ou décourager la sortie anticipée du marché du travail.

C'est précisément ce qu'a fait la réforme des pensions de décembre 2011: elle relève progressivement et de manière significative les conditions d'âge et de carrière pour la pension anticipée. Le principe retenu est que chacun devra travailler en moyenne deux ans de plus.

L'OCDE indique dans un rapport récent que les réformes menées par la Belgique dans le domaine des pensions et de la politique du marché du travail auront un effet plus rapide et plus favorable qu'on ne le prévoit actuellement.

3.2. *Faire peser davantage le travail par rapport aux périodes d'inactivité dans le calcul de la pension*

Les régimes belges des retraites se caractérisent par un nombre considérable de périodes assimilées. Il s'agit des périodes pendant lesquelles une personne ne travaille pas et donc ne cotise pas, mais pour lesquelles elle se constitue quand même des droits à la pension. L'on tient compte à cet égard d'un salaire fictif, généralement le dernier salaire perçu avant la période d'inactivité. Le système des périodes assimilées est donc une forme de solidarité entre actifs et inactifs.

Une étude publiée en 2005 dans la Revue belge de sécurité sociale révèle que l'importance quantitative des périodes assimilées dans la constitution de la pension de salarié en Belgique est significative. De plus, cette part augmente avec l'âge et est plus prononcée chez les femmes que chez les hommes. Pour les 31 dernières années de leur carrière, la pension des employés masculins et féminins se compose respectivement de 21 %

en in Nederland zelfs 36,8 jaar. Tenslotte was de activiteitsgraad van 55-plussers in België in 2011, volgens Eurostat, slechts 40,3 %, terwijl hij in Frankrijk 44,4 %, in Duitsland 64 % en in Nederland 58,5 % was. Kijkt men naar de activiteitsgraad van 60-plussers dan stelt men vast dat die in België in 2011 slechts 21,4 % was. In Frankrijk lag hij nog lager op 19,8 %, maar in Duitsland en Nederland bedroeg hij respectievelijk 36,2 % en 41,8 %.

Een beleid van meer en langer werken realiseren vergt een multidimensionele, beleidsdomeinoverschrijdende en interfederale aanpak. Het pensioenbeleid is hier een onderdeel van. Het pensioensysteem bepaalt immers hoe en wanneer men de arbeidsmarkt definitief kan verlaten. Het kan bovendien langer actief blijven op de arbeidsmarkt stimuleren of vervroegd uittreden ontraden.

Dat is precies wat de pensioenhervorming van december 2011 deed: de leeftijds- en loopbaanvoorwaarden voor vervroegd pensioen worden stapsgewijs substantieel verhoogd. Als principe werd aangenomen dat iedereen gemiddeld twee jaar langer zal moeten werken.

De OESO stelt in een recent rapport dat de Belgische hervormingen van pensioenen en arbeidsmarktbeleid een sneller en sterker positief effect zullen hebben op de werkgelegenheid dan nu wordt gedacht.

3.2. *Bij de pensioenberekening werk meer laten doorwegen ten opzichte van periodes van inactiviteit*

De Belgische pensioenstelsels worden gekenmerkt door een aanzienlijk aantal gelijkgestelde periodes. Dit zijn periodes tijdens dewelke een persoon niet werkt en dus geen bijdragen betaalt, maar waarvoor hij toch pensioenrechten opbouwt. Er wordt hierbij rekening gehouden met een fictief loon, doorgaans het laatste loon dat verdiend werd vóór de periode van inactiviteit. Het systeem van de gelijkgestelde periodes is dus een vorm van solidariteit tussen actieven en niet-actieven.

Uit een onderzoek dat in 2005 gepubliceerd werd in het "Belgisch Tijdschrift voor Sociale Zekerheid" blijkt dat het kwantitatieve belang van gelijkgestelde periodes in België voor de pensioenopbouw van werknemers groot is. Dit belang neemt bovendien toe met de leeftijd en is meer uitgesproken voor vrouwen dan voor mannen. Voor de laatste 31 jaar van hun loopbaan, bestaat de pensioenopbouw van mannelijke en vrouwelijke bedien-

et 25 % de périodes assimilées. Pour les ouvriers et ouvrières, ces taux atteignent 45 % et 50 %.

L'ampleur prise par le système des périodes assimilées est telle qu'elle affecte le caractère assurantiel de nos régime de retraites. Cela crée parfois aussi des situations d'inégalité de traitement difficilement justifiables, dans lesquelles des personnes dans le même cas se constituent ou non une pension selon qu'elles ont droit ou non à des périodes assimilées. De plus, avec ce système, le travail ne rémunère pas plus que l'inactivité pour la pension.

Ce gouvernement a voulu s'atteler à ce problème. Le travail doit peser davantage dans le calcul de la pension. Le caractère assurantiel du système belge des retraites s'en trouve ainsi de nouveau renforcé.

L'accord de gouvernement prévoit à cet égard:

- le chômage de troisième période et les périodes de chômage avec complément d'entreprise avant 60 ans seront valorisés dans le calcul de la pension sur la base du droit minimum par année de carrière, à l'exception du chômage avec complément d'entreprise dans le cas d'une entreprise en difficulté ou en restructuration ainsi que celui pris en exécution de la convention collective n°96;

- les périodes d'interruption volontaire du travail, hors crédits-temps avec motifs et congés thématiques (soins palliatifs, congé parental ou assistance ou octroi de soins à un membre du ménage ou de la famille jusqu'au deuxième degré souffrant d'une maladie grave), ne seront valorisées dans le calcul de la pension qu'à concurrence d'une année maximum. Dans le cas d'une diminution du temps de travail d'1/5e temps, cette assimilation pourra être comptée en jours;

- Les périodes de crédit-temps à la fin de la carrière (le crédit-temps spécifique aux fins de carrière) seront valorisées avant l'âge de 60 ans sur la base du droit minimal par année de carrière. Les périodes du crédit-temps spécifique aux fins de carrière après l'âge de 60 ans sont assimilées pour 2 ans en cas de crédit-temps à mi-temps ou 5 ans en cas de crédit-temps à 1/5e temps.

La loi-programme du 28 décembre 2011 a habilité le gouvernement à mettre en œuvre ces éléments de l'accord gouvernemental.

Lors de la concertation avec les partenaires sociaux en février 2012 dans le cadre de la réforme des pensions énoncée dans la loi-programme du 28 décembre 2011,

den voor respectievelijk 21 % en 25 % uit gelijkgestelde periodes. Voor mannelijke en vrouwelijke arbeiders gaat het maar liefst over respectievelijk 45 % en 50 %.

De omvang die het systeem van de gelijkgestelde periodes aangenomen heeft, heeft geleid tot een afbreuk van het verzekeringskarakter van onze pensioenstelsels. Voorts creëert het soms moeilijk te rechtvaardigen situaties van ongelijke behandeling waarbij personen die zich in dezelfde toestand bevinden soms wel en soms niet aan pensioenopbouw doen afhankelijk van het feit of ze al dan niet in aanmerking komen voor gelijkgestelde periodes. Het systeem zorgt er bovendien voor dat werk niet meer loont dan inactiviteit voor de pensioenopbouw.

Deze regering heeft iets willen doen aan dat laatste pijnpunt. Bij de pensioenberekening moet werk opnieuw meer doorwegen. Het verzekeringskarakter van het Belgische pensioensysteem wordt daardoor opnieuw versterkt.

Het regeerakkoord voorziet op dit vlak:

- De werkloosheid van de derde periode en de periodes van werkloosheid met bedrijfstoeslag vóór 60 jaar zullen in de pensioenberekening gevaloriseerd worden op basis van het minimumrecht per loopbaanjaar, met uitzondering van de werkloosheid met bedrijfstoeslag in geval van een bedrijf in moeilijkheden of herstructurering, evenals die welke ingevolge de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 96 werden genomen.

- De periodes van vrijwillige werkonderbreking, behalve het gemotiveerde tijdskrediet en de thematische verloven (palliatieve zorg, ouderschapsverlof of het bijstaan of verzorgen van een lid van zijn gezin of een familielid tot in de tweede graad dat lijdt aan een ernstige ziekte), zullen bij de pensioenberekening nog voor maximum een jaar gevaloriseerd worden. In geval van een arbeidsduurvermindering van een 1/5de tijd zal deze gelijkstelling in dagen kunnen worden geteld.

- De periodes van tijdskrediet op het einde van de loopbaan (de zogenaamde landingsbanen) zullen vóór de leeftijd van 60 jaar gevaloriseerd worden op basis van het minimumrecht per loopbaanjaar. De periodes van landingsbanen na een leeftijd van 60 jaar worden gelijkgesteld voor twee jaar in geval van 1/2de tijdskrediet of vijf jaar in geval van 1/5de tijdskrediet op het einde van de loopbaan.

De programmawet van 28 december 2011 heeft aan de regering de bevoegdheid gegeven om deze elementen van het regeerakkoord uit te voeren.

Tijdens het overleg met de sociale partners in februari 2012 naar aanleiding van de pensioenhervorming vervat in de programmawet van 28 december 2011 werden

plusieurs adaptations et mesures transitoires ont été convenues en ce qui concerne les modifications des périodes assimilées prévues. La loi du 20 juillet 2012 a intégré ces accords dans la loi-programme.

Depuis lors, l'ONP a élaboré un projet d'arrêté royal qui exécute les dispositions relatives à la réforme des périodes assimilées dans la loi-programme du 28 décembre 2011. Le comité de gestion de l'ONP a formulé un avis favorable à cet égard. Le projet sera rapidement finalisé pour que la nouvelle réglementation sur les périodes assimilées entre en vigueur en temps voulu.

3.3. Réforme du bonus de pension et du complément d'âge

Le Pacte des Générations a instauré à partir de 2007 un bonus de pension dans les régimes de retraites des salariés et des indépendants. Les bénéficiaires sont les actifs ayant atteint l'âge de 62 ans avec une carrière d'au moins 44 années civiles qui continuent à travailler. Il s'agissait d'une mesure temporaire jusqu'au 1er décembre 2012, prolongée en 2011 jusqu'au 1er décembre 2013. Le bonus de pension était censé encourager les salariés et les indépendants à prolonger leur activité professionnelle.

L'accord gouvernemental stipulait que le bonus de pension serait évalué avant le 1er décembre 2012 afin d'en renforcer le caractère incitatif.

Le Comité d'étude sur le vieillissement a fourni l'évaluation prévue dans l'accord gouvernemental en juin 2012. Les principales conclusions du rapport d'évaluation étaient les suivantes.

- Le bonus de pension a peu d'effet sur l'allongement de la carrière.
- Le bonus de pension a eu moins d'effet sur l'allongement de l'activité que le relèvement de la condition de carrière pour la pension anticipée, découlant de la réforme des pensions de 1997.
- Il serait préférable que le bonus de pension augmente avec l'âge afin de créer un incitant permanent pour rester sur le marché du travail.
- La réforme des pensions de décembre 2011 a modifié en profondeur le contexte légal dans lequel s'intègre le bonus de pension, avec les corollaires suivants:

— le bonus de pension n'a plus qu'un effet sur le patrimoine, puisque l'obligation de travailler plus long-

een aantal aanpassingen en overgangsmaatregelen afgesproken met betrekking tot de voorgenomen wijzigingen aan gelijkgestelde periodes. Deze afspraken werden in de programmawet geïntegreerd door de wet van 20 juli 2012.

In tussentijd is er door de RVP een ontwerp van koninklijk besluit opgesteld dat uitvoering geeft aan de bepalingen over de hervorming van de gelijkgestelde periodes in de programmawet van 28 december 2011. Het beheerscomité van de RVP heeft hierover een positief advies verstrekt. Het ontwerp zal snel gefinaliseerd worden zodat de nieuwe regels over de gelijkgestelde periodes tijdig in werking zullen kunnen treden.

3.3. Hervorming van pensioenbonus en leeftijdscomplement

De Generatiepactwet heeft vanaf 2007 een pensioenbonus ingevoerd in de pensioenstelsels voor werknemers en zelfstandigen, op voorwaarde dat de werkende die de leeftijd van 62 jaar heeft bereikt of een loopbaan van minstens 44 kalenderjaren kan bewijzen, zijn beroepsactiviteit voortzet. Het betrof een tijdelijke maatregel tot 1 december 2012, die in 2011 verlengd werd tot 1 december 2013. De bedoeling van de pensioenbonus was om werknemers en zelfstandigen aan te moedigen langer actief te zijn.

Het regeerakkoord voorzag dat de pensioenbonus vóór 1 december 2012 geëvalueerd zou worden met het oog op een versterking van het aanspoorend karakter ervan.

In juni 2012 heeft de Studiecommissie voor de vergrijzing de in het regeerakkoord afgesproken evaluatie opgeleverd. De belangrijkste conclusies van het evaluatierapport waren:

- Het effect van de pensioenbonus op de verlenging van de loopbaan is gering.
- De pensioenbonus heeft een minder groot effect gehad op de kans dat men actief blijft op de arbeidsmarkt dan het optrekken van de loopbaanvoorwaarde voor vervroegde pensionering die voortvloeide uit de pensioenhervorming van 1997.
- De pensioenbonus zou beter toenemen met de leeftijd om te komen tot een permanente stimulans om op de arbeidsmarkt te blijven.
- Door de pensioenhervorming van december 2011 is de wettelijke context waarin de pensioenbonus functioneert ingrijpend veranderd. Dit heeft de volgende consequenties:

— De pensioenbonus leidt enkel nog tot een vermogens-effect aangezien men de verplichting om langer aan

temps est combinée à un système de bonus. Il existe une exception: le bonus de pension reste incitatif pour ceux qui satisfont à la condition de carrière pour la pension anticipée à 62 ans, surtout s'ils disposent de faibles revenus;

— le maintien du bonus de pension annulera une partie des économies qui découleront du relèvement de l'âge de départ à la pension anticipée et de la condition de carrière y afférente.

- Bien que seul le bonus de pension ait fait l'objet d'une évaluation, les conséquences des modifications du contexte légal touchent aussi le complément d'âge introduit dans le régime du secteur public en 2001.
- Si de nouvelles mesures sont prises, elles doivent poursuivre le même objectif pour que leurs effets ne s'annulent pas (partiellement).

Sur la base des conclusions de l'évaluation réalisée par le Comité d'étude sur le vieillissement, tant le bonus de pension dans les régimes des salariés et des indépendants que le complément d'âge dans le régime des fonctionnaires seront revus. Cette réforme aura un double dessein: renforcer le caractère incitatif et réaliser des économies.

À partir de 2014, le bonus de pension et le complément d'âge seront remplacés par le nouveau bonus de pension qui s'articulera autour des principaux axes suivants:

- le bonus de pension se constitue seulement après l'écoulement de la première année après avoir atteint les conditions d'âge et de carrière pour prendre sa pension anticipée;
- un montant forfaitaire par jour travaillé à temps plein est octroyé;
- le bonus de pension est progressif. Il augmente annuellement de 20 %, commençant à 1,5 euro pour aller jusqu'à 2,5 euros;
- les droits au bonus de pension ou au complément d'âge constitués dans le régime actuel jusqu'au 1er janvier 2014 sont "fixés". Ils donnent droit, y compris pour les pensions qui prennent cours au 1er janvier 2014, à l'octroi et au paiement des montants actuels du bonus de pension ou du complément d'âge. À partir du 1er janvier 2014, le nouveau dispositif s'appliquera toutefois à tout le monde.

het werk te blijven combineert met een bonussysteem. Hierop bestaat een uitzondering: de pensioenbonus behoudt enkel zijn stimulerende rol voor diegenen die aan de loopbaanvoorwaarde voor vervroegde pensionering voldoen op 62 jaar en vooral indien zij over een laag inkomen beschikken.

— Het voortbestaan van de pensioenbonus zal een deel van de besparingen die men zal realiseren, dankzij het optrekken van de leeftijd voor vervroegde pensionering en de bijhorende loopbaanvoorwaarde, verminderen.

- Alhoewel enkel de pensioenbonus geëvalueerd werd, gaan de gevolgen van de gewijzigde wettelijke context ook op voor het in 2001 in het overheidsstelsel ingevoerde leeftijdscomplement.
- Als er nieuwe maatregelen genomen worden, dan moeten ze dezelfde doelstelling nastreven opdat de effecten van de verschillende maatregelen elkaar niet (gedeeltelijk) zouden opheffen.

Op grond van de conclusies van de evaluatie door de Studiecommissie voor de vergrijzing zullen zowel de pensioenbonus in de pensioenstelsels van de werknemers en de zelfstandigen als het leeftijdscomplement in het pensioenstelsel van de ambtenaren hervormd worden. Deze hervorming dient een dubbel doel. Enerzijds zal het aansporend karakter versterkt worden. Anderzijds zal er een besparing gerealiseerd worden.

Vanaf 2014 worden de pensioenbonus en het leeftijdscomplement vervangen door nieuwe pensioenbonus. De belangrijkste kenmerken van de nieuwe pensioenbonus zullen de volgende zijn:

- De opbouw van de pensioenbonus gebeurt pas vanaf één jaar na het bereiken van de leeftijds- en loopbaanvoorwaarden van vervroegde oppensioenstelling.
- Er wordt een forfaitair bonusbedrag per voltijds gewerkte dag toegekend.
- De pensioenbonus wordt progressief. Het bonusbedrag stijgt jaarlijks met 20 % te beginnen bij 1,5 euro en oplopend tot 2,5 euro.
- De in de huidige regeling tot 1 januari 2014 opgebouwde pensioenbonus- of leeftijdscomplementsrechten worden vastgeklekt. Ze leiden ook voor pensioenen die ingaan vanaf 1 januari 2014 tot toekenning en uitbetaling van de huidige pensioenbonus- of leeftijdscomplementsbedragen. Vanaf 1 januari 2014 geldt de nieuwe regeling echter voor iedereen.

3.4. *Réforme des pensions de survie dans les régimes de pension des salariés et des indépendants*

Les pensions de survie belges parviennent à mettre à l'abri de la pauvreté l'un des groupes les plus vulnérables de la société: les veufs. En même temps, elles constituent un piège à l'inactivité pour les femmes. Une étude empirique datant de 2007 a montré que sur 1 600 femmes de l'échantillon employées en 2002 avant le décès de leur conjoint, 73 pour cent ont arrêté de travailler ou opté pour une réduction du temps de travail l'année suivante. Selon les chercheurs, cette situation est imputable à la législation sur les pensions de survie qui combine en effet une bonne protection de base avec des plafonds de cumul pour les revenus issus du travail. Dès lors, les femmes décident soit de ne plus travailler soit de diminuer leur activité sur le marché du travail. C'est une perte pour notre société, pour notre économie et surtout pour les femmes concernées elles-mêmes.

Pour mettre un terme à ce piège à l'inactivité induit par les pensions de survie, le système sera réformé de manière fondamentale pour les personnes en âge de travailler. Ceux qui perdent leur conjoint ou leur partenaire cohabitant légal percevront une allocation de transition dont la durée dépendra de l'âge, du nombre d'enfants et du nombre d'années de mariage ou de cohabitation légale.

À l'échéance de l'allocation de transition et à défaut d'emploi, un droit au chômage sera ouvert immédiatement, sans période d'attente et avec un accompagnement adapté et précoce.

Afin d'assurer une transition entre l'ancien et le nouveau régime, le gouvernement prévoira que la pension de retraite des personnes ayant atteint 30 ans au 1er janvier 2012, soit, en cas de décès du conjoint, majorée à concurrence du montant qu'elles auraient reçu dans le cadre du régime actuel des pensions de survie.

Les règles de cumul d'une pension et d'un revenu professionnel seront assouplies afin de lutter contre les pièges à l'inactivité.

3.4. *Hervorming van de overlevingspensioenen in de pensioenstelsels van de werknemers en de zelfstandigen*

De Belgische overlevingspensioenen zijn succesvol in het uit de armoede houden van weduwen, een van de financieel meest kwetsbare groepen in de samenleving. Tegelijkertijd werken ze als een inactiviteitsval voor vrouwen. Empirisch onderzoek uit 2007 toont aan dat van de 1 600 vrouwen in de steekproef die in 2002 tewerkgesteld waren vóór het overlijden van hun echtgenoten, 73 procent het jaar nadien gestopt was met werken of ervoor gekozen hadden hun tewerkstelling terug te schroeven. Volgens de onderzoekers valt deze de-activering waarschijnlijk te verklaren door de wetgeving op de overlevingspensioenen. Deze wetgeving combineert immers een goede basisbescherming met cumulatiegrenzen voor inkomen uit tewerkstelling. Dit heeft tot gevolg dat vrouwen beslissen om niet langer of minder actief te zijn op de arbeidsmarkt. Dit is een verlies voor onze samenleving, onze economie en niet in het minst voor de betrokken vrouwen zelf.

Om een einde te stellen aan de overlevingspensioenen als inactiviteitsval zal het systeem ingrijpend hervormd worden voor personen op beroepsactieve leeftijd. Personen die hun huwelijks- of wettelijk samenwonende partner verliezen zullen een "overgangsuitkering" ontvangen waarvan de duur zal afhangen van de leeftijd, het aantal kinderen en het aantal jaren van huwelijk of wettelijk samenwonen.

Na afloop van de overgangsuitkering en bij gebrek aan een baan zal er onmiddellijk een recht op werkloosheidsuitkering geopend worden, zonder wachttijd en met een aangepaste en vroegtijdige begeleiding.

Om de overgang tussen het huidige en het nieuwe stelsel te garanderen zal de regering ervoor zorgen dat voor de personen die op 1 januari 2012 de leeftijd van 30 hebben bereikt, in geval hun partner overlijdt, het rustpensioen zal worden verhoogd met een bedrag ter waarde van wat ze in het kader van het huidige overlevingspensioenstelsel zouden hebben ontvangen.

De regels om een pensioen en een beroepsinkomen te cumuleren zullen worden versoepeld, teneinde de inactiviteitsvallen te bestrijden.

3.5. Information sur la constitution de la pension légale et complémentaire

3.5.1. Stratégie générale

Pour que les citoyens puissent faire des choix avisés en termes de carrière, ils doivent connaître leur situation en ce qui concerne la constitution de leur pension dès l'entame de leur vie professionnelle. Ils pourront ainsi évaluer les conséquences de certaines décisions de carrière sur leur pension future. Par exemple, passer d'un emploi à temps plein à un emploi à temps partiel, prendre un crédit-temps ou une interruption de carrière, passer à un nouvel employeur proposant un autre engagement de pension complémentaire ou n'en proposant pas, prendre une pension anticipée, etc. Grâce à des informations uniformes, claires et accessibles, les citoyens seront davantage responsabilisés quant à la constitution de leur pension légale et complémentaire.

Les technologies de l'information et de la communication (TIC) et internet peuvent très largement contribuer à améliorer l'information des citoyens au sujet de leur pension légale et complémentaire et à atteindre l'objectif précité. De plus, investir dans les nouveaux outils technologiques peut à terme simplifier la gestion administrative des pensions légales et complémentaires et de cette façon, générer des gains de temps et d'argent tant pour les services de pensions publics que les organismes de pensions privés.

3.5.2. Plateforme ICT commune aux trois administrations publiques de pension: développement d'un moteur de pension

Le gouvernement a l'ambition de fournir très régulièrement à tous les actifs, dès le début de leur carrière, une estimation de leurs futurs droits à la pension. Il entend donc rassembler les données de carrière des trois régimes de pension légaux dans une banque de données où elles seront enregistrées dans un format utilisable pour toutes les branches de la sécurité sociale.

Dans cette perspective, un moteur de pension sera conçu: il s'agira d'une plateforme informatique commune pour les trois administrations des pensions: l'Office national des Pensions (ONP), l'Institut national d'Assurances sociales pour Travailleurs indépendants (INASTI) et le Service des Pensions du Secteur public (SdPSP). Le moteur de pension comprendra:

3.5. Informatie over wettelijke en aanvullende pensioenopbouw

3.5.1. Algemene strategie

Opdat burgers geïnformeerde keuzes kunnen maken over loopbaanbeslissingen is het nodig dat zij van in het begin van hun professionele carrière zicht hebben op de stand van zaken van hun pensioenopbouw. Op die manier kunnen ze inschatten wat de gevolgen zullen zijn van bepaalde carrièrekeuzes op hun toekomstig pensioen. Er moet daarbij gedacht worden aan bijvoorbeeld de overstap van een voltijdse naar een deeltijdse baan, de opname van tijdscrediet of loopbaanonderbreking, de overstap naar een nieuwe werkgever met een andere of geen aanvullende pensioentoezegging of de opname van vervroegd pensioen. Op die manier kunnen burgers via uniforme, duidelijke en makkelijk toegankelijke informatievoorziening bijkomend geresponsabiliseerd worden voor hun wettelijke en aanvullende pensioenopbouw.

De informatie- en communicatietechnologie (ICT) en het internet kunnen een substantiële bijdrage leveren aan de verbetering van de huidige informatievoorziening aan burgers over hun wettelijk en aanvullend pensioen en aan de verwezenlijking van de hiervoor vermelde doelstelling. Een investering in nieuwe technologische hulpmiddelen kan bovendien op termijn de wettelijke en aanvullende pensioenadministratie vereenvoudigen en op die manier tijd en geld besparen voor zowel de publieke pensioenadministraties als de private pensioeninstellingen.

3.5.2. Gemeenschappelijk ICT-platform tussen de drie publieke pensioenadministraties: ontwikkeling van een pensioenmotor

De regering heeft de ambitie om aan alle werkenden zeer regelmatig, en vanaf het begin van hun loopbaan, een raming van hun toekomstige pensioenrechten te bezorgen. Daarom wil het de loopbaangegevens over de drie wettelijke pensioenstelsels in een databank bijeenbrengen waarin ze onder een voor alle takken van de sociale zekerheid bruikbaar formaat zullen opgeslagen zijn.

Om deze ambitie te realiseren zal er een pensioenmotor ontwikkeld worden. De pensioenmotor wordt een gemeenschappelijk ICT-platform tussen de drie pensioenadministraties: de Rijksdienst voor Pensioenen (RVP), het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen (RSVZ) en de Pensioendienst voor de Overheidssector (PDOS). Hij zal bestaan uit:

- une banque de données communes avec la carrière de pension et l'estimation des droits à la pension personnalisées pour chaque citoyen;
- un "orchestrateur" qui assure l'interaction entre les moteurs de calculs actuels des trois administrations légales des pensions;
- la mise en place conjointe d'un dossier de pension unique et consolidé.

Ce projet offrira les avantages suivants:

- il permettra aux administrations de pensions légales de traiter, en temps voulu et avec les moyens actuels, le nombre croissant de demandes de pension de plus en plus complexes, ce qui générera notamment une automatisation des échanges d'informations pour les carrières mixtes et un meilleur contrôle des dispositions de cumul;
- cela permettra d'améliorer et de simplifier la communication avec le citoyen en particulier en cas de carrières mixtes. À tout âge, un dossier de pension et une estimation consolidée seront disponibles pour tous les régimes de pensions. Le citoyen ne devra en outre répondre qu'une seule fois aux questions sur sa carrière et il recevra une décision commune d'octroi de pension;
- l'investissement initial permettra aux administrations de pension légales de réaliser à terme des économies substantielles sur leurs frais de fonctionnement.

3.5.3. Poursuite du développement de la Banque de données Pensions complémentaires (DB2P)

La Banque de données Pensions complémentaires, prévue par la loi-programme (I) du 27 décembre 2006, sera développée par l'asbl SIGeDIS. En 2012, les organismes de pension ont pour la première fois enregistré des données sur les pensions complémentaires de l'ensemble des salariés belges. En 2013, des données seront enregistrées pour la première fois sur la majeure partie des pensions complémentaires des indépendants belges. Parallèlement, le développement des modules de mise en exploitation sera finalisé en 2013 pour les citoyens et les organismes publics (SPF Finances, ONSS, INASTI, etc.).

3.5.4. Information générale

Depuis début septembre 2012, les trois organismes des pensions ont mis en place un numéro d'appel commun pour toutes les questions relatives aux pensions. Ce numéro gratuit, le 1765, (+32 78 15 1765 depuis l'étranger) est accessible aux travailleurs, aux futurs pensionnés et aux pensionnés, quel que soit le régime dans lequel ils ont travaillé.

- een gemeenschappelijke pensioendatabank met de voor iedere burger geïnterpreteerde pensioenloopbaan en geraamde pensioenrechten;
- een "orchestrator" die de interactie tussen de bestaande rekenmotoren van de drie wettelijke pensioenadministraties verzorgt en
- een gemeenschappelijke ontsluiting voor de burger van een uniek, geconsolideerd pensioendossier.

Dit project zal de volgende voordelen opleveren:

- Het zal de wettelijke pensioenadministraties toelaten om het toenemende aantal steeds complexere pensioenaanvragen tijdig en met de huidige middelen te kunnen verwerken. Het zal onder andere leiden tot een automatisering van de informatie-uitwisseling voor gemengde loopbanen en een verbeterde controle van cumulatiebepalingen.
- Het zal een verbeterde en vereenvoudigde communicatie met de burger mogelijk maken, in het bijzonder in geval van gemengde loopbanen. Er zal op elke leeftijd een pensioendossier en geconsolideerde raming over alle pensioenstelsels heen beschikbaar zijn. De burger zal bovendien slechts eenmaal vragen over zijn loopbaan moeten beantwoorden en hij/zij zal een gemeenschappelijke pensioentoekenning ontvangen.
- De initiële investering zal de wettelijke pensioenadministraties toelaten om op termijn aanzienlijke besparingen op hun werkingskosten te realiseren.

3.5.3. Verdere ontwikkeling van de Databank Aanvullende Pensioenen (DB2P)

De door de programmawet (I) van 27 december 2006 voorziene Databank Aanvullende Pensioenen (DB2P) wordt ontwikkeld door de vzw SIGeDIS. In 2012 zijn door de pensioeninstellingen voor de eerste keer gegevens opgeladen over de aanvullende pensioenen van alle Belgische werknemers. In 2013 zullen deze voor de eerste keer gegevens opladen over het grootste gedeelte van de aanvullende pensioen van de Belgische zelfstandigen. Tegelijkertijd zal in 2013 de ontwikkeling van de ontsluitings- en exploitatiemodules voor de burgers en de overheidsinstellingen (FOD Financiën, RSZ, RSVZ, enz.) gefinaliseerd worden.

3.5.4. Algemene verstrekking van informatie

Sinds begin september 2012, hebben de drie pensioeninstellingen een gemeenschappelijk telefoonnummer ingevoerd voor alle vragen met betrekking tot de pensioenen. Dit gratis nummer, 1765, (+32 78 15 1765 vanuit het buitenland) is toegankelijk voor de werknemers, voor de toekomstig gepensioneerden en gepensioneerden, ongeacht in welk stelsel zij hebben gewerkt.

Ce numéro national unique permet, comme c'est le cas pour de nombreux centres de contacts téléphoniques, d'orienter correctement le correspondant vers le service qu'il souhaite consulter. Pour ce faire, trois questions automatiques au maximum sont posées et le correspondant entre alors en contact avec les différents points de contact existant dans les trois administrations. Il a cependant été tenu compte de l'indécision de certains correspondants peu habitués à sélectionner l'une ou l'autre option. Le correspondant qui n'aura donc pas effectué de sélection est orienté vers un nouveau centre de contact de première ligne, mis en place à l'Office national des Pensions, et composé de 20 personnes. Ces agents d'information font partie du personnel de l'Office et se sont portés volontaires pour cette nouvelle fonction d'agents d'information.

Les bureaux régionaux de l'ONP ont été adaptés afin d'accueillir dans les meilleures conditions les fonctionnaires des différents régimes de pensions ainsi que leurs visiteurs. Les trois organismes collaborent afin d'étoffer les Point pensions. Une évaluation des Point pensions aura lieu au début de l'année 2013 afin d'adapter le service en fonction du nombre des visiteurs.

Dans le cadre du projet Point Pensions, des fonctionnaires des trois régimes ont été formés aux règles de base régissant les pensions des deux autres régimes. La formation permet à ces fonctionnaires de donner des réponses correctes sur des questions simples et basiques mais leur permet également de comprendre la question posée par l'interlocuteur et donc de l'orienter vers le service compétent. Pour éviter que le visiteur ne doive reprendre contact s'il n'a pu obtenir une réponse complète, les trois administrations ont mis en place les moyens nécessaires pour recontacter le visiteur, à sa meilleure convenance, par courriel ou par téléphone.

Le vice-premier ministre et ministre des Pensions,

Alexander DE CROO

Dit unieke nationaal telefoonnummer maakt het mogelijk zoals voor veel callcenters het geval is, de beller correct door te verbinden met de dienst die hij wil raadplegen. Hiertoe worden maximaal drie automatische vragen gesteld en zo komt de beller in contact met de verschillende contactcenters die binnen de drie administraties bestaan. Er werd echter rekening gehouden met de besluiteloosheid van bepaalde bellers die het niet gewend zijn om een bepaalde optie te kiezen. De beller die geen keuze heeft gemaakt, wordt doorgeschakeld naar een nieuw eerstelijns contactcenter, ingevoerd door de Rijksdienst voor Pensioenen, dat uit 20 personen bestaat. Deze informatiemedewerkers maken deel uit van het personeel van de Rijksdienst en hebben zich vrijwillig aangemeld voor deze nieuwe functie van informatiemedewerker.

De gewestelijke kantoren van de RVP werden aangepast om de ambtenaren van de verschillende pensioenstelsels en hun bezoekers in de best mogelijke omstandigheden te ontvangen. De drie instellingen werken samen om de Pensioenpunten te versterken. Begin 2013 zullen de Pensioenpunten geëvalueerd worden, om de dienstverlening aan te passen in functie van het aantal bezoekers.

In het kader van het project Pensioenpunten, werden ambtenaren van de drie stelsels opgeleid in de basisregels die de pensioenen van de twee andere stelsels regelen. De opleiding maakt het voor deze ambtenaren mogelijk om eenvoudige basisvragen correct te beantwoorden, maar ook om de door de gesprekspartner gestelde vraag te begrijpen en hem derhalve naar de bevoegde dienst door te verwijzen. Om te vermijden dat de bezoeker opnieuw contact moet opnemen omdat hij geen volledig antwoord heeft kunnen krijgen, hebben de drie administraties de nodige middelen geïmplementeerd om terug contact op te nemen met de bezoeker zoals hem dat het beste uitkomt, per e-mail of per telefoon.

De vice-eersteminister en minister van Pensioenen,

Alexander DE CROO